

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

בג א ב מ"י פ"ב מה' ק"פ הלכה עו: בד ג מ"י שס טו"ש"ע מו"מ ס"י קטו טפ"י ט"ג"ה: כה ד מ"י פ"ב מהלכות ק"פ הלכה עו: כו ה מ"י פ"ד מהלכות קרקע פסח הלכה י: כז ו מ"י פ"ד מהלכות מעילה הלכה ח:

דעות שאני. אע"ג דלא אכלי כולהו אלא כחד תימיה לר"י מה זריך לשנויי הכי לימא ליה דשאי הכא דלא שיך למימר הא קבילתון ולא דמי כלל לידיו של א' מהן יפות וי"ל דאיטריך לשנויי הכי דלא ידוקן [איפכא דוקאן] ממנה אחרים דלא מני למימר קבילתון [הא ידיו יפות דמני למימר קבילתון] אין ראשון ליתן חלקו ומעיקרא דהוי צעי למיפשט דהוי ידיו של א' מהן יפות ה"מ למפקך אדרבה איפכא מסתברא לכך משני דלא מני למיפשט מידי: **בני** חבורה ראשון פ"ח או א"א. וא"ת אמאי לא פשיט ממחני דדוקא אס המנה האחרים עמו ראשון ליתן חלקו וי"ל דאיכא למימדי דצלא ממנה נמי ראשון ליתן חלקו והא דנקט ממנה משום דכלל ענין מיירי אפי' התנו שלא ליתן חלקו ממנה ראשון ליתן חלקו אלא בריתא לא מני למימדי דפשיטא דאס התנו שלא ליתן חלקו אפי' א' מהם ידיו יפות אין ראשון ליתן חלקו דמסתמא על דעת ק' התנו דאס אין אחד מהן ידיו יפות אין דרך ליתן חלקו צלא מנאי:

מעות כ"ל שהן יפ"ו ז'נדבה. ק"ק לר"י דרש"א מיירי כשהקדיש מעות לשם פסח כדמוכח בסמוך וסיפא מיירי צמעות מולין דאי הקדישו לשלמים אין יפלו מעות שלמים לנדבה ליצור ויקריבו מהן עולות לקץ המזבח:

ומאחר ד"א עשה ו"א כ"ד אמאי יפ"ו ז'נדבה. פירוש אי אמרת צעלמא דעשייתו מועלת אחי ספיר דקנסין ליה שלא ירגיל לעשות כן פסח אחרת אכל כיון דלא עשה ולא כלום אמאי קנסין ליה כיון שאין ממנו צעשייתו ומשני דמ"מ קנסין ליה:

וזה הפריש מעות לפסחו כו'. דאי צמעות מולין מאי קמ"ל פשיטא שהן מולין דלית לן למיקנסיה כמו צסיפא כיון דשרי למנות אחרים על פסחו וא"ת אפילו אי הוה מעות מולין מעיקרא מכל מקום אין יכול למנות אחרים אחר שהקדישו כיון דקנסו דאפילו צמעות לא משיר וס"ג צפסח דלא משיר מדקשיא ליה אין¹ הקדש חל על הקדש וי"ל דאע"ג דלא משיר ציה מידי על דעת ק' מקדישו עש"א כל אשר ימנה עליו ודקרא כתיב (שמות ז') ולקח הוא וזכנו וכתיב ציה (סג) חכוקו משמע דכלל ענין אפילו הקדישו ככר משום דדעת האדם ק':

כ' פלג ליה אול עריב בהדי רבינא אדאכיל רב הונא בריה דרב יהושע חדא אכיל רבינא תמניא אמר מאה פפי ולא חדא רבינא ת"ד² הממנה אחר' עמו על פסחו ועל חגיגתו מעות שבידו חולין³ והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום ומעות כל שהיא יפלו לנדבה. ופשטה רבא למה יפלו לנדבה קנסא. מאי כל שהן יפלו לנדבה דאע"ג דשה אריבעה ריבוי ליה חמשה כולהו חמשה יפלו לנדבה ואפילו בההוא יתירא קנסיה רבנן. ובין שפשוט רבא להא אמר עולא אפשר ידעין חברין בכלאי טעמא דהא מתנתא זה הפריש טלה לפסחו זה הקדיש מעו' לפסחו היאך הקדש מחתיל על הקדש מעות

רבינו חננאל

מתני' הממנה אחרים על חלקו ראשון ליתן להם את חלקו כו'. פי' שלשה שנחבדו וקנו פסח ואמר אחד מהן לאחרים תנו לי מעות ובאו ואכלו עמי בחלקו ראשון בני חבורה לומר (לו) [לשלישי ולהוציא מחברתם. ואוקימנ' משום דאמרי ליה לא ניחא ליה דליתב אינש ונראה גבן ואף על גב דאכלי כולהו כבוד: איבעיא להו בני חבורה שהיו ידי אחד מהן יפות וצאו אחד מהן יפות כולמו אוכל הרבה מהו שיאמרו לו טול לחלקך וצא. ופשטנא מהא דתניא בני חבורה שהיו ידי אחד מהן יפות ראשון לומר לו טול חלקך וצא ולא עוד אלא אפי' חמשה ועשו סיבולת ראשון לומר לו טול חלקך וצא ש"מ. מאי ולא עוד לא מביעא קאמר ליה מביעא פסח דאמר ליה לתקוני וצא קבלנך אלא אפילו סיבולת נמי דלצוחא בעלמא רשאין לומר לו טול חלקך וצא איכא דאמרי הא לא איבעי להו דמי אמרי ליה לתקוני וצא קבלנך למיכל יתו מנין לא קבלנך. כי איבעיא לן הא ראשון בני חבורה לחלק או לא. ופשטנא מהא בני חבורה שהיו ידי אחד מהן יפות ראשון לומר לו טול חלקך וצא ידיו יפות אין שאין ידיו יפות לא ש"מ. ואסיקנא אפילו סיבולת דלצוחא בעלמא רשאין לומר לו טול חלקך וצא. ומעשה דרב הונא בהדי רב פפא ובהדי רבינא פשוט הוא: ת"ד הממנה אחרים עמו על פסחו ועל חגיגתו מעות שבידו חולין והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום ומעות כל שהיא יפלו לנדבה. ופשטה רבא למה יפלו לנדבה קנסא. מאי כל שהן יפלו לנדבה דאע"ג דשה אריבעה ריבוי ליה חמשה כולהו חמשה יפלו לנדבה ואפילו בההוא יתירא קנסיה רבנן. ובין שפשוט רבא להא אמר עולא אפשר ידעין חברין בכלאי טעמא דהא מתנתא זה הפריש טלה לפסחו זה הקדיש מעו' לפסחו היאך הקדש מחתיל על הקדש מעות

דעות שאני. אע"ג דלא אכלי כולהו אלא כחד תימיה לר"י מה זריך לשנויי הכי לימא ליה דשאי הכא דלא שיך למימר הא קבילתון ולא דמי כלל לידיו של א' מהן יפות וי"ל דאיטריך לשנויי הכי דלא ידוקן [איפכא דוקאן] ממנה אחרים דלא מני למימר קבילתון [הא ידיו יפות דמני למימר קבילתון] אין ראשון ליתן חלקו ומעיקרא דהוי צעי למיפשט דהוי ידיו של א' מהן יפות ה"מ למפקך אדרבה איפכא מסתברא לכך משני דלא מני למיפשט מידי: **בני** חבורה ראשון פ"ח או א"א. וא"ת אמאי לא פשיט ממחני דדוקא אס המנה האחרים עמו ראשון ליתן חלקו וי"ל דאיכא למימדי דצלא ממנה נמי ראשון ליתן חלקו והא דנקט ממנה משום דכלל ענין מיירי אפי' התנו שלא ליתן חלקו ממנה ראשון ליתן חלקו אלא בריתא לא מני למימדי דפשיטא דאס התנו שלא ליתן חלקו אפי' א' מהם ידיו יפות אין ראשון ליתן חלקו דמסתמא על דעת ק' התנו דאס אין אחד מהן ידיו יפות אין דרך ליתן חלקו צלא מנאי:

מעות כ"ל שהן יפ"ו ז'נדבה. ק"ק לר"י דרש"א מיירי כשהקדיש מעות לשם פסח כדמוכח בסמוך וסיפא מיירי צמעות מולין דאי הקדישו לשלמים אין יפלו מעות שלמים לנדבה ליצור ויקריבו מהן עולות לקץ המזבח:

ומאחר ד"א עשה ו"א כ"ד אמאי יפ"ו ז'נדבה. פירוש אי אמרת צעלמא דעשייתו מועלת אחי ספיר דקנסין ליה שלא ירגיל לעשות כן פסח אחרת אכל כיון דלא עשה ולא כלום אמאי קנסין ליה כיון שאין ממנו צעשייתו ומשני דמ"מ קנסין ליה:

וזה הפריש מעות לפסחו כו'. דאי צמעות מולין מאי קמ"ל פשיטא שהן מולין דלית לן למיקנסיה כמו צסיפא כיון דשרי למנות אחרים על פסחו וא"ת אפילו אי הוה מעות מולין מעיקרא מכל מקום אין יכול למנות אחרים אחר שהקדישו כיון דקנסו דאפילו צמעות לא משיר וס"ג צפסח דלא משיר מדקשיא ליה אין¹ הקדש חל על הקדש וי"ל דאע"ג דלא משיר ציה מידי על דעת ק' מקדישו עש"א כל אשר ימנה עליו ודקרא כתיב (שמות ז') ולקח הוא וזכנו וכתיב ציה (סג) חכוקו משמע דכלל ענין אפילו הקדישו ככר משום דדעת האדם ק':

כ' פלג ליה אול עריב בהדי רבינא אדאכיל רב הונא בריה דרב יהושע חדא אכיל רבינא תמניא אמר מאה פפי ולא חדא רבינא ת"ד² הממנה אחר' עמו על פסחו ועל חגיגתו מעות שבידו חולין³ והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום ומעות כל שהיא יפלו לנדבה. ופשטה רבא למה יפלו לנדבה קנסא. מאי כל שהן יפלו לנדבה דאע"ג דשה אריבעה ריבוי ליה חמשה כולהו חמשה יפלו לנדבה ואפילו בההוא יתירא קנסיה רבנן. ובין שפשוט רבא להא אמר עולא אפשר ידעין חברין בכלאי טעמא דהא מתנתא זה הפריש טלה לפסחו זה הקדיש מעו' לפסחו היאך הקדש מחתיל על הקדש מעות

כ' פלג ליה אול עריב בהדי רבינא אדאכיל רב הונא בריה דרב יהושע חדא אכיל רבינא תמניא אמר מאה פפי ולא חדא רבינא ת"ד² הממנה אחר' עמו על פסחו ועל חגיגתו מעות שבידו חולין³ והמוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום ומעות כל שהיא יפלו לנדבה. ופשטה רבא למה יפלו לנדבה קנסא. מאי כל שהן יפלו לנדבה דאע"ג דשה אריבעה ריבוי ליה חמשה כולהו חמשה יפלו לנדבה ואפילו בההוא יתירא קנסיה רבנן. ובין שפשוט רבא להא אמר עולא אפשר ידעין חברין בכלאי טעמא דהא מתנתא זה הפריש טלה לפסחו זה הקדיש מעו' לפסחו היאך הקדש מחתיל על הקדש מעות

ליקנסיה: אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה ויודעו: היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר ללאת הקדש של מעות לחולין מי הוליאן למעות (של חולין²) אילו היה נותן צממת חולין היתה נתפסת בקדושת המעות וכן ילאו לחולין אלא עכשו מה נתפס מחתיים שילאו הס לחולין. והא ליכא למימר צמעות שלא הוקדשו עסקין דאס כן מאי למימרא:

מתני' הממנה אחרים עמו על פסחו. א' מצני חצורה שהמנה אחרים עמו על חלקו צלא דעת חצורה: ראשון. לומר לו טול חלקך וצא ואכיל אתה ותטרקך את חלקך דלית ליה להאי תנא¹ פסח נאכל צני חצורות: גב' ידיו יפות. לישנא מעליא ממחר לאכול הרצה: קבילתון. קבילתו עליכס לאכול בכל כחי צמיס הללו: לתקוני זביחה. שלא יהא נותר ושיעטרך למאכל שאר צני אדס: לאו משום דהוה י"ה כו'. שיהו עמו חולין: דעות שאני. אין צני חצורה מרואץ להיות כל אלו הדעות צמורתת שמא יעכבו עליהם הסעודה ולא משום אכילה ימירתא אלא אפילו לא אכלי כולהו אלא כחד גצרא מנו מעכבי עליה: ממלא בריסו ממנו. כדלמרי' צניד צולין (לעיל דף טו.) שאין האוכל צובל בשמי מקומות: א"א רצו א"א. אלמא משום מירחא הדרי ציה כהא נמי משום פסידא דלרי ציה: אצטרחין לדידך א"א קבילנך. אכל ידיו יפות מדלא צדקו אחריו ש"מ צלל מאכלו קיבלו עליהן: סיבות. מערובת סעודה של כל ימות השנה: כואי ו"א עוד. מאי אולמיה הא מהא: לתקוני זביחה. כמדת איש אחד: דצוונתא. ואיכא למימר משום צוונת קצליה עליה² צלל מאכלו: ראשון יח"ק. לחלק פסח ציניה לכל א' חלק המגיעו: או אין ראשון יח"ק. אלא חולין כחד ונותין המנות לפניהם כשאר סעודות: ש"מ. אין ראשון ליתן: כ"ל הני תיובתא. הממנה אחרים והשמש: איתביה בני חבורה. מרשיה דקמי טול חלקך ושי ליה צהיה משום דלתקוני זביחה קצליה וכמדת איש אחד אכל את צוונת קצילת עלך וימח עלך צוונת לקצלי עלך צלל סעודתי: וע"ל חגיגתו. חגיגת י"ד שאף היא צהה לכל המונין: מעות שבידו. שלקח מן הנמנין הללו: חו"ץ. כדמפרש טעמא לקמיה³ שאף על פי שהמנה ככר הקדיש מעותיו לק' והממנה ככר הקדיש פסחו מתחללין המעות על הפסח וטעמא מפרש: המוכר עולתו. להחכר צה אחר לא עשה כלום ואין העולה קריבה אלא לשם צעלים הראשונים: ומעות כל שהן. כל מה שקיבל מן העולה והשלמים ואפילו יתר על כדי דמיתן יפלו המעות ופלו יצור לשופרות שסיו צמקדש שסיו מקריבין מהן עולות לקץ המזבח⁴. ולקמיה פריך מאחר דלא עשה ולא כלום אמאי יפלו דמיתן לנדבה: אמר רבא קנסא. קנסו רצין לקונה דלא ליקני זמנא אחריתי עולה ושלמים דאחר ואילו הוא דאפסד אנפשיה דלא הוה ליה למיקני כפרת אחרים וכי האי גוונא נמי אמרי אינשי⁵ לאו עכצרא גנז אלא חורא גנז כלומר המוכר לא פשע אלא הקונה הלך מעותיו נדבה: אף על גב דשויא ארבעה ויהבו י"ה ה. לא אמר⁶ אישתכח דמתנה צעלמא הוא דיהב ליה ולא

ליקנסיה: אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה ויודעו: היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר ללאת הקדש של מעות לחולין מי הוליאן למעות (של חולין²) אילו היה נותן צממת חולין היתה נתפסת בקדושת המעות וכן ילאו לחולין אלא עכשו מה נתפס מחתיים שילאו הס לחולין. והא ליכא למימר צמעות שלא הוקדשו עסקין דאס כן מאי למימרא:

ליקנסיה: אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה ויודעו: היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר ללאת הקדש של מעות לחולין מי הוליאן למעות (של חולין²) אילו היה נותן צממת חולין היתה נתפסת בקדושת המעות וכן ילאו לחולין אלא עכשו מה נתפס מחתיים שילאו הס לחולין. והא ליכא למימר צמעות שלא הוקדשו עסקין דאס כן מאי למימרא:

ליקנסיה: אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה ויודעו: היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר ללאת הקדש של מעות לחולין מי הוליאן למעות (של חולין²) אילו היה נותן צממת חולין היתה נתפסת בקדושת המעות וכן ילאו לחולין אלא עכשו מה נתפס מחתיים שילאו הס לחולין. והא ליכא למימר צמעות שלא הוקדשו עסקין דאס כן מאי למימרא:

ליקנסיה: אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה ויודעו: היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר ללאת הקדש של מעות לחולין מי הוליאן למעות (של חולין²) אילו היה נותן צממת חולין היתה נתפסת בקדושת המעות וכן ילאו לחולין אלא עכשו מה נתפס מחתיים שילאו הס לחולין. והא ליכא למימר צמעות שלא הוקדשו עסקין דאס כן מאי למימרא:

ליקנסיה: אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה ויודעו: היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר ללאת הקדש של מעות לחולין מי הוליאן למעות (של חולין²) אילו היה נותן צממת חולין היתה נתפסת בקדושת המעות וכן ילאו לחולין אלא עכשו מה נתפס מחתיים שילאו הס לחולין. והא ליכא למימר צמעות שלא הוקדשו עסקין דאס כן מאי למימרא:

ליקנסיה: אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה ויודעו: היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר ללאת הקדש של מעות לחולין מי הוליאן למעות (של חולין²) אילו היה נותן צממת חולין היתה נתפסת בקדושת המעות וכן ילאו לחולין אלא עכשו מה נתפס מחתיים שילאו הס לחולין. והא ליכא למימר צמעות שלא הוקדשו עסקין דאס כן מאי למימרא:

ליקנסיה: אפשר ידעין כו'. והלואי שיהו יודעין טעם זה ויודעו: היאך. מעות הקדש חל על טלה הקדש אחר ללאת הקדש של מעות לחולין מי הוליאן למעות (של חולין²) אילו היה נותן צממת חולין היתה נתפסת בקדושת המעות וכן ילאו לחולין אלא עכשו מה נתפס מחתיים שילאו הס לחולין. והא ליכא למימר צמעות שלא הוקדשו עסקין דאס כן מאי למימרא:

(א) לעיל טו. (ב) [מוספתא פקד' א' (ג) עין תרסי ב"ק טו: ד"ה בגול, (ד) [מוספתא טז] (ה) [גיטין עט:] וצ"ל ל: מולין מה-א. (ו) [לעיל פו.] (ז) לעיל דף ע. (ח) דף צ"ג. (ט) תמורה כג. (י) עין קדושין טו. גיטין מה. ערכין ג.]

הנהגות וצינונים

[א] צ"ל קב"והו ע"ייהו (באה"מ, ובכ"י המובא בדי"ס קב"והו: [ב] צ"ל לא אמרינן (בארות המים) וכו' בכת"י: [ג] צ"ל אצ"ל (גליון): [ד] מהרש"ל (גליון): [ה] יש להוסיף א"א (באה"מ): [ו] בתוס' הרשב"א היא"ר:

ליקוני רש"י

השמש. שהיה נלווה ושכח והכניס כוית לתוך פיו והוא היה ממנה עליו. אם היה פקח מלא בריסו ממנו. דאס יעמוד משם שוב לא אכל [לעיל פו ע"א.]

שנית בסני לישאל כאמרו ולא לבני נח היינו מסני ואילך אכל עד סני גלשו אפילו בני נח עליו כדפירש רש"י הסם ומוכרח הוא. ואם כן בני יעקב וכל בני נח קודם מתן תורה עדיין היה מלווין על פריה ורביה: **לבן** נראה לי דודאי יוסף היה מותר לו לשמש בשני רעבון כיון דלא היה לו עדיין בת ולא קיים פ"ו והא דאמר קרא בערם תבוא שנת הרעב לאו ללמוד על גלשו של יוסף אחא לומר דבשנת הרעב היה אסור לו לשמש דליחא דלדידיה גופה היה מותר כיון דאכתי לא קיים פ"ו אלא קרא יתירה בעלמא הוא ללמוד על אחרים שכבר קיימו פריה ורביה אחא לאסור לשמש בשני רעבון. ואל תחמה על זה דקרא דמשתעי ביוסף וגבי דידיה גופיה לא שייך הא ולא כתבה רחמנא אלא ללמוד על אחרים דכה"ג מליטו בפרק ו' דיבמות [דף ס"ד] דנפקא ליה דנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה ויליא מאברהם דכתיב מקץ עשר שנים ופריך לילך מילחא ששהה עשרים שנים עם רבקה קודם שילדה דכתיב וילחא בן שנים שנה בלדת אותם ומשני ילחא עקר היה ופריך אי הכי אברהם נמי עקר היה ומשני התיא דילחא מיבעי ליה ליתחם שנותיו של יעקב. אבל הא קרא דאברהם אי לאו ללמוד על מי שאינו עקר שאינו רשאי לשהות יותר מעשר שנים למה לי דכתב רחמנא להאי מקץ עשר שנים אלמא אע"ג דהאי מקץ עשר שנים דמשתעי באברהם לא שייך גביה כיון דעקר היה אמרינן ללמוד על אחרים קאתי והכי נמי דכותיה:

ובהכי יחא לי מה שהקשו הסוספות מיוכבד שטלרה בין החומות בשני הרעב ודחקו לומר מסוך זה דליכא איסורא לשמש בשני הרעבון אלא מדת חסידות בעלמא. ודברים תמוהים הן הא ר"ל אמר אסור לאדם לשמש מטמו בשני רעבון אלמא איסורא נמי איכא ולא מדת חסידות לחוד. ועוד כיון דנפקא ליה מקרא ליכא למימר דמשום מדת חסידות הוא דליכא. והרבה תירוצים אמרו המפרשים על קושיית התוס' ואין ממש בטולן. אבל למאי דפירשתי יחא דודאי בין יוסף בין לוי כיון שלא היה להם עדיין בת ולא קיימו פריה ורביה מותרין היו לשמש. וקרא יתירא דבערם תבוא שנת הרעב ללמוד על אחרים שקיימו פריה ורביה כבר הוא דקאתו:

ושבוא יאמר אדם מי מעיד בי אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם. בפרק קמא דחגיגה (דף י"ז) מייית להא סתמא אכל עבירות ואיני יודע למה מיייתי הכא הגמרא אהא דמלטער עם הליצור בפרס. גם כמה שגויים יש בין גירסא דהכא לדהתם דהתם גרסי' דחכמים אמרו גשמתו מעידו ור' זריקא אמר שני מלאכי השרת וחכמים בתראי אמר איבריו והכא הגירסא בענין אחר:

משוכבת חוקך. שם בפרק ג' דחגיגה חסיים עלה איזה דבר ששוכבת בחיקו של אדם הוי אומר זו נשמה:

אר אמונה כשם שנפרעים. אל תחמה איך שייך לשון אמונה גבי פורעניות דכבר פי' רש"י ריש פרשה וארא דשפיר שייך והביא רביה מקרא בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי ה' למדנו כשהקב"ה מאמן את דבריו אפי' לפורעניות מודיע ששמו ה' וכו':

מיהו קשה לי אמאי מפרש ודרש לקרא דאל אמונה לטורעניות ואין עול למתן שכר. אימא איפכא אמונה

ע החולה ותרפא הרי זה מתענה ומשלים. ולא דמי להא דתקן לקמן (דף י"ט) הוי מתענין ויררו לכם גשמים קודם תלות לא יתלמו. מענית של גשמים שאי שאין לרה עוברת לגמרי אלא לרה של גשמים לבד אבל בשאר לרות מפני שאינו כן אמרינן דמתענה ומשלים ק פירש הר"ן בשם הראב"ד. ולפ"ז אם היה מתענה על החולה ומת לא לריך להשלים דרוקא בנהרפא שייך להאי טעמא שאינה טוברת לגמרי שמא יחזור לחלו. והאי פירש ונהרפא ה"ה אם מת החולה בעי לקיומי תמו ולפירוש רש"י קשה מאי שנא מהאי דגשמים. ובשם הר"ם פירש הר"ן דיש חילוק בין יחיד לליצור לליצור משענה הרה שמתענין עליה אין מטריחין אותן לגמור. ולפ"ז אחי שפיר גם לפירוש רש"י:

מענינו דאיכא דיבור בסוף פ"ט דסוטה (דף מ"ח) פירש רש"י ראויין לשרוף שעל מנת כן בא רכב אש עליהם. וקשה לי הא רכב אש לטובה הוא בא להעלות את אליהו לשמים כדכתיב בקרא. ועוד דאי עברו אליהו ואלישע אחא שלא דיברו בדרך בדברי תורה. מיהו הסוספות פירשו שיש במדרש שהיו מדברים ודנים בטלים. מ"מ הדבר תמוה מאוד ועוד דהגמרא קאמר כהני טעמא דאיכא דיבור משמע שהיו מדברים בדברי תורה. ובאן פירש רש"י והנה כוסי אש וכתיב כהא ענינא הלך ודבר ואהכי כהביה לאשמועינן דאי לאו שהיו הולכין בעמקה של הלכה לא [היו יכולין]. משמע דהלך ודבר מיותר להאי דרשה וזה נכון:

(דף י"א ע"א) **אמר** ר"ל אסור לאדם לשמש מטמו בשני רעבון שנאמר וליוסף יולד וגו'. ואע"ג דחשוכי בניס מותרים לשמש כדמסיק איכ לא לריך קרא לומר שגולו לו קודם שני הרעב דאפילו עלו בשני הרעב נמי לית לן בה כיון דלא היו לו בניס קודם לכן. דיש לומר דהני מיילי באין לו כלל אבל אם יש לו אפילו אחד אסור לשמש מטמו בשני הרעבון משום הכי קאמר קרא שטלרו שניהם קודם הרעב דאילו בשני הרעב כיון שטלרו לו אחד שוב היה אסור לשמש:

מיהו קשה לי כיון דקיימא לן כבית הלל דאמרי בפ"ו דיבמות (דף ס"א) דאין מקיים פריה ורביה אלא אם יש לו זכר ונקיבה וכיון דחשוכי בניס מותרים לשמש משום מילה דפ"ו היה נמי אפי' יש לו בניס כל כמה דלית ליה זכר ונקיבה מותר לשמש כיון דעדיין לא קיים פ"ו. וא"כ מאי איריא דקאמר קרא שטלרו לו קודם הרעב הא אפילו בשני הרעב ואף אחר שטלרו לו השני בניס היה מותר לשמש כיון שעדיין לא היה לו בת ולא קיים פריה ורביה עדיין וכי סימא בני נח שאין דאין מלווין על פ"ו כדאמרינן בפרק ד' מיתות (דף נ"ט) דפריך והרי פריה ורביה דנאמר לבני נח ואחם פרו ורבי ונשיהם בסני לך אמור להם שובו לכם לאהלים ולישראל נאמר ולא לבני ומשני ההוא לדבר שמתין לריך מנין אחר להתירו הוא דאחא כלומר ולא שנית בסני מלות פו"ר ולישראל נאמר ולא לבני נח והא קודם מתן תורה היה להם דין בני נח ואפילו תשוכי בניס דידעו היו אסורין לשמש כיון דאין מלווין על פ"ו והא דמי תשוכי בניס מותרים לשמש היינו לאחא מתן תורה ובישראל דמלווין על פ"ו ואין הכי נמי דישראל כל זמן שאין לו זכר ונקיבה מותר לשמש הואיל ולא קיים פ"ו עדיין. ליחא דהא דאמר התם נאמר לבני נח ולא

[דברי חסד]

עני, כך שמעתי והדברים סתומים, כי כבר קיבל ענשו במה שהוא עני ולמה יהי עוד עליו דין. אך להב"ל יובן שיהי עליו דין מדוע השפע נמסר לחיצונים בסיבתו, וזה חטא נוסף על חטאו שבגללו נעשה עני :

ובזה יש לפרש דברי זוה"ק (ח"ב ס"ב.)
מוזנא דהוא עילאה מיני' ההוא דאיהו
 דקיקא יתיר ואתא מאתר דדינא שריא דאקרי צדק ודא הוא מוזנא דמסכני, והיינו דמאחר שיש להחיצונים שליטה עליו לגזול את פרנסתו שלכן הוא עני, צריך האי מעט מוזנא דילי' שמירה יתירה, והוא כעין מה שאמרו ז"ל (פסחים ק"ט.) וידי אדם מתחת כנפיהם זה ידו של הקב"ה שפרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה מפני מדת הדין. ובמנשה כתיב (דהי"ב ל"ג י"ג) ויחתור [ויעתר] לו ואמרו ז"ל (ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב) שחתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד. וכעין זה הוא מוזנא דמסכני שצריך שיבוא מאתר עלאה מיני' ואתא מאתר דדינא שריא שגזל הוא היפוך הדין שמדת הדין אינה מניחה לגזול כמ"ש (תהלים קי"ט קכ"א) עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושקי, ע"כ פרנסתו צריכה לבוא משם :

היוצא לנו מדברינו שכל שפע צריך שמירה
 מפני החיצונים, אך כשישראל מקיימין מצות שמיטה בתמימות שהם נעשים עם ה' ולחלקו א"כ ניתן להם השפע בלי אמצעים אלא מיד ה' לידם, ומובן דבאופן זה אין לחוש לגזילת השפע, שזה אינו שייך אלא כשעובר השפע דרך אמצעים יש חשש גזילה בדרך כמובן. אך כשתאמרו מה נאכל ולא תהי' בתמימות והשפע יעבור דרך אמצעים יש חשש גזילה וצריך לצוות את ברכתי, כי כתיב (משלי י') ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, כי כל עצב הוא מסט"א, אבל כשיש עלי' חותם ברכת ה' אז אין להסט"א מקום לאחוז בה וברכת ה' עצמה היא השמירה, אבל כשתהי' בתמימות לא תצטרך השמירה לחותם כלל :

ונראה עוד לומר, דכל הענין שיש שליטה
 לחיצונים לגזול השפע הוא מחמת פגם ברית ר"ל שנקרא רע, והוה שהרעותי

את מעשי, היפוך ממדת יוסף הצדיק שומר הברית שאוכלין קדשים בחלקו בכל הרואה שאין לחיצונים שום שליטה בגבולו, וידיעת הפכים אחד, וענין שמיטה שהיא בכנס"י היא תיקון על פגם ברית שהוא פגם בכנסת ישראל כמפורסם בסה"ק, ע"כ כשמקיימין מצות שמיטה בתמימות או ממילא אין כאן שום בית מיחוש, אך כשאומרים מה נאכל היא חסרון אמונה ופגם במצוה זו ע"כ צריכין שוב לשמירה וכנ"ל. וממוצא הדברים יובן מדוע בזמנים האחרונים קשה כ"כ הפרנסה, והוא רחום יכפר עון, ובודאי שבת הוא תיקון לזה דכלהו ערקין ואתעברו מינה ומוסף שבת הוא יוסף כידוע למבינים, וע"כ מיני' שיתא יומין מתברכין, אך לעומת שאדם זוכר את השבת בימי החול ומשגיח על עצמו שבל יטבע בימי החול ויהי' ראוי לקבל שבת בנהירו דאנפין, לעומת זה יש לו שפע מפאת השבת, שאין כאן מיחוש גזל כנ"ל :

כי לי בני ישראל עבדים וגו' לא תעשו לכם
 אלילים וגו' את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה'. וברש"י לא יאמר הואיל ורבי מג"ע אף אני כמותו הואיל ורבי עע"ז אף אני כמוהו הואיל ורבי מחלל שבתות אף אני כמותו, ויש להבין מה שפרט אלו העבירות ולא סגי לי' לזכור בקיצור הואיל ורבי עובר על כל התורה אף אני כמותו, והרמב"ן הביא בשם ת"כ הזהיר כן על כל המצוות, ומסתפק בכירושו, **ונראה בהקדים דברי הש"ס ברכות (ה')**, לעולם ירגיו אדם יצ"ט על יצה"ר אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש, אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, ומקשים העולם למה לא יזכיר לו תיכף יום המיתה, ונראה דהנה יש בני אדם ששכלם חלש ואינו יכול להתקומם נגד כח המטעהו ונקרא מקולקל בשכל, לזה אין תקנה אלא עסק בתורה המיישר את השכל, ויש שנפשו אותה לרע כענין שכתוב (משלי כ"א) נפש רשע אותה רע והוא מקולקל בנפשו, ולזה אין תקנה בהישרת השכל, כי השכל אינו מוטעה, אלא ק"ש שהיא יחוד הש"י היינו להתלהב באהבתו

(תהלים צ"ב) טוב להודות לה' וכל נפש מישראל מרגיש ונמשך אחר הטוב, וממילא מובן שהבלתי שומר שבת נתקלקלה נפשו לגמרי כי ידיעת ההפכים אחד, והתורה מזהירה את כל איש ואיש לפי מהות קלקולו זה בשכלו וזה בנפשו וזה בגופו, ובאמת אלה אבות כל העבירות כולן, כי ע"ז ג"ע שפ"ד, שהן עבירות בגוף ונפש ושכל הן שרשי עבירות כולן, ובכאן חשב שמירת שבת במקום שפ"ד ששתיהן פגם בנפש, ובנמכר לנכרי שכיח יותר חילול שבת משפ"ד, ע"כ נקיט שמירת שבת: והנה בכתוב לא נזכר ג"ע רק ע"ז ושבת ומורא מקדש, ורש"י החליף מורא מקדש בג"ע, ולא אמר הואיל ורבי אינו מתיירא מן המקדש אף אני כמוהו, ולפי דרכנו בא רש"י להורות על הענין הנ"ל. ויובן עפ"י מה שאמרנו בש"ק פ' אמור בענין במה משכן ומקדש ששלשה מקומות אלו הם מקבילים לשכל נפש וגוף, שבבמות מתקרב רק השכל להש"י, ובמשכן יש קדושה יותר ומתקרבין אף הנפשות, ובמקדש יש קדושה עוד יותר ומתקרבין אף הגופים, וע"כ הזכיר בכתוב מורא מקדש שיחזיק גופו בקדושה ולא יימשך אחר קילקול הגוף, ויש עוד בדבר ענין ידוע למבינים שג"ע הוא היפוך קדושת המקדש, ורמזו ז"ל (ויק"ר פ' כ"ב) בטיטוס כשנכנס למקדש שתפס שתי זונות ובעלן ע"ג המזבח ועיין מהר"ל בספר הנצח (פרק ה'), ולהורות ע"ז הענין השכיל רש"י וכתב במקום מורא מקדש את ההיפוך ממנו שהוא ג"ע, וזה שהביא הרמב"ן מת"כ הזהיר כן על כל המצוות כי אלה שפרט בכאן הכתוב הן אבות כל המצוות ושרשן, והנה הכתוב הקדים הקדמה כי לי בני ישראל עבדים, להורות מאין יבוא כח ותעצומות לנמכר לנכרי שהוא מקולקל כנ"ל ואפי' שהוא מקולקל בכל שלשה יחד להחזיק מעמד שלא יטמע כנ"ל, ע"ז אמר כי לי בני ישראל עבדים שטרי קודם, והעצה היעוצה לכל איש אפי' המקולקל ביותר לראות את עצמו שהוא עבד להש"י ואין לו שום בחינה בפ"ע רק בטל אליו יתברך, ולא יחקור ויתחכם למצוא דרך שטוב בעיניו לפי שכלו, רק ידע ויאמין שלא תועיל לו שום

יתברך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, והעיקר יש לומר דהנה ידוע שיחוד ה' הוא שכל הנמצאות הם מאמיתת המצאו ואין עוד מלבדו ואפי' מציאות הרע שבעולם נמצא מאמיתת המצאו ואינו נפרד לעצמו כלל כי אפס זולתו, וכשהאדם משים הדברים אל לבו וקורא ק"ש נכלל גם צד הרע שבו ביחוד ה' ובהכרח שנמתק ונכנע ואינו מתאוה עוד לרע כמקדם, ויש שטבע גופו והרכבתו נוטה ביותר לדברים חומרים והוא מקולקל בגוף, לזה אין חקנה אלא בהזכרת יום המיתה או אז יכנע לבבו הערל, ומעתה אין קושיא שתיכף יזכור לו יום המיתה ולא ימתין, כי מי שהוא מקולקל בשכל אין הזכרת יום המיתה מועילה כמ"ש (תהלים מ"ט) ואחריהם בפיהם ירצו סלה ופרשו ז"ל (שבת ל"א:) שהרשעים אומרים בפיהם שהם מתים ואעפ"כ לבם בריא אולם, וכן המקולקל בנפש, וע"ז אמר הש"ס ונותן עצה מיוחדת לכל קלקול וקלקול ביחוד:

והנה זה שנמכר לנכרי אלמלי ה' שכלו ונפשו וגופו כולם בלתי מקולקלים אי אפשר שיעשה כן, ובהכרח שהוא מקולקל או בשכלו שהוא מוטעה בחשבונות שוא, או קלקול הנפש ונמשך אחר הנכרי שורש רע וכל מר מתוק אצלו, או קלקול הגוף שתאות דברים חומרים תוקפתו שאצל הגוי יהי' לו למלאות דרישת חומרו ביותר, ומ"מ חסה התורה עליו שישמור עצמו לכל הפחות שלא יטמע לגמרי, זה שהוא מקולקל בשכלו ישמור עצמו ביותר שלא יתפתה אחר עבודה זרה שהיא טעות בשכל, וזה שהוא מקולקל בגופו שלא יתפתה וימשך אחר גילוי עריות שהוא קלקול בגוף כאמרם ז"ל (סוטה י"ד), כשם שמעשי' מעשה בהמה, וזה שהוא מקולקל בנפשו, שלא יתפרץ בשמירת שבת, כי בשבת כתיב (שמות ל"א) וינפש, והיא שלימות הנפש, כי נפש הוא רצון כמ"ש (בראשית כ"ג) אם יש את נפשכם ופירושו רצונכם, ושבת היא בבחי' רצון הן מלמעלה למטה שהקב"ה רוצה בעמו ישראל כמו שאנו אומרים בקידוש ורצה בנו, וכן ממטה למעלה שישאל מתדבקין בהש"י בלב מלא רצון, על היפוך נפש רשע אותה רע, ובשבת כתיב

דקאי אשאר תעניות שלא קבל עדיין. ועיין ט"ז סימן תקע"ד (סק"א) מש"כ בזה ודו"ק:

גמרא פסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם. נראה דעונשו הוא מדה במדה דהמפסיע פסיעה גסה הוא מפני שרוצה לתור אחרי עיניו ורוצה להשיג מהרה מה שעינו רואה על כן מתמעט מאור עיניו, ומש"ה אמרו ז"ל (ברכות מ"ג ע"ב, שבת קי"ג ע"ב) דמהדר לה בקידושא ואבדלתא דע"י קדושת שבת שנאמר בו (שמות ט"ז י"ט) אל יצא איש ממקומו שבו איש תחתיו, לא יתורו עיניו חוץ למקומן ועי"ז יחזור לו מאור עיניו:

דף יא. גמרא שמא יאמר אדם מי מעיד בי אבני ביתו וקורות ביתו של אדם מעידים בו כו' דבי ר' ישילא אמרי כו'. נראה לכוין אלו הד' עדים נאמנים נגד ארבע זמני העבודה שנאמר בפרשת שמע בשבתך בביתך, ובלכתך כו', ובשכבך, ובקומך. על שבתו בביתו יעידו אבני ביתו וקורות ביתו על לכתו בדרך יעידו מלאכים הקדושים כמו שנאמר כי מלאכיו כו' לשמרך בכל דרכיך על סדר משכבו תעיד נשמתו הטהורה בעלותה אל בית אביה בעת שנתו ועל קומו אם הוא מתעצל מלקום לעבודת הבורא אבריו מעידים עליו:

גמרא אמר שמואל היושב בתענית נקרא חוטא. עיין תוס' מה שהקשו מפרק החובל ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות דעות (ה"א) למדתי ישוב לקושיית התוס' שהוא ז"ל פסק שם כו"א הקפר דנקרא חוטא על שציער עצמו מן היין וכתב עוד שם וכן היושבים בתענית תמיד לא דרך טובה הוא. משמע מדבריו דלא מיקרי חוטא אלא היושב בתענית תמיד אבל אם יושב בתענית לצורך תשובה על איזה חטא או על איזה צרה רחמנא ליצלן דרך טובה הוא. ולפ"ז לא תיקשי מפרק החובל דהתם ביושב בתענית לאיזה צורך מיירי ובזה לא נקרא חוטא. ובהכי מתיישב נמי הא דיש לדקדק על דברי שמואל מהא דכתב הרמב"ם ז"ל (פ"א מהל' תעניות ה"ט) דמצוה על היחיד להתענות בעת צרה רח"ל כמו על הציבור, ולפי הנ"ל ניחא דליכא איסורא אלא במרבה בתעניות נדבה.

ורבי אלעזר ס"ל דאם מצי לצעורי נפשי מותר להרבות בתעניות ונקרא קדוש. והתוס' לקמן

דף כ"ב (ע"ב, ד"ה ר' יוסי) גבי פלוגתא דיחיד אם רשאי לסגף עצמו בתעניות כתבו דהני תנאי פליגי בלא מצי לצעורי נפשי. ויש לדקדק בדבריהם א"כ למה לי להש"ס למימר טעמי דר' יוסי משום שמא יצטרך לבריות תיפוק לי' דאסור מקרא (הושע י"א) דבקרובך קדוש. ולפמ"ש"כ אתי שפיר דהתם מיירי בעת צרה דמצוה בזה להתענות אלא דאסור לסגף עצמו ולהחליש כוחו משום שמא יצטרך לבריות. וזה שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות דעות ובכלל זה אלו שמתענין תמיד לא דרך טובה היא ואסרו חכמים לסגף את עצמו בתענית. והן שני דברים להרבות תמיד בתענית אסור אפילו מצי לצעורי נפשי ולסגף עצמו אסור אפילו בעת צרה רח"ל. ונפלא בעיני לשון הלח"מ ז"ל בפרק א' מהלכות תענית (ה"ו) שתמה על מה שלא כתב הרמב"ם ז"ל דינא דיחיד אם רשאי לסגף את עצמו ע"ש, והלא כתב בפירוש בהלכות דעות (שם) דאסור לסגף את עצמו:

דף יא: תוס' בד"ה כאלו קדוש כו'. עיין מהרש"א ז"ל מה שהקשה לפירש"י ז"ל שפירש דקדושה שרוי בתוך מעיו א"כ מאי פריך דר' אלעזר אדר' אלעזר. ולא זכיתי להבין קושייתו דמאי נפק"מ בין פירוש התוס' דקדוש זה הקב"ה שרוי בתוך מעיו ובין פירש"י דקדושה שרוי בתוך מעיו על כרחך לתרווייהו הכוונה דאסור לענותן ולהכחישן משום קדושה דאית בהו ושפיר פריך בין לפירש"י בין לפירוש התוס'. ואין לומר דלפירוש התוס' הקושיא דהכא קאמר דקדוש זה הקב"ה שרוי בתוך מעיו והתם קאמר שהוא בעצמו נקרא קדוש דמאי קושיא היא זו, ולא ידעתי למה הניח דברי רש"י ז"ל בצ"ע. ובלא"ה אי אפשר לפרש כאלו קדוש שרוי כו' להתנהג בהן בקדושה ולענותן דא"כ קרא דבקרובך קדוש למה לי הא כבר שמעינן לה מקדוש יהי וק"ל:

גמרא יחיד שקיבל עליו תענית למחר הוא מתפלל תפלת תענית כו'. עיין בדברי הרא"ש ז"ל (סימן י"י) שכתב דבערבית נמי מתפלל תפלת תענית כשיטת הרי"ף ז"ל ולרבותא נקט למחר דאפילו אכל כל הלילה אומר עננו. ומשמע שם דלגירסת רש"י ז"ל נמי הוי רבותא הא דנקט למחר. אבל הרי"ף ז"ל לא כתב כן אלא לגירסת הרי"ף ז"ל דקיבל עליו שני ימים זה אחר זה דאז הוי ערבית של יום שני אחר התענית ולא הוי